

Změněné bezpečnostní priority pro 21. století (Bude Británie zvyšovat vojenský rozpočet?)

Dr. Peter Truscott byl v roce 1994 zvolen do Evropského parlamentu. Tam vykonával řadu funkcí, mj. se stal členem výboru pro zahraniční záležitosti, viceprezidentem podvýboru pro bezpečnost a odzbrojení, na zasedáních ZEU a NATO reprezentoval tzv. socialistickou skupinu. Jako člen britské labouristické strany má i eminentní zájem o ekonomiku, konkrétně o vliv potřeb obrany na civilní průmyslový sektor, jejichž optimální sladění je v programu britské labouristické strany. Této problematice se spolu s výkladem britských bezpečnostních priorit přelomu století věnuje i ve svém příspěvku, který byl uveřejněn v britském vojensko-teoretickém časopise Army Defence Quarterly Journal 1/98. Článek je redakčně upraven a zkrácen.

Program „Přehodnocení strategických priorit“ (Strategic Defence Review, SDR) je splněním volebního slibu labouristické strany přezkoumat strategické a bezpečnostní požadavky, zájmy a potřeby Velké Británie. Je to vlastně plán aktualizace strategické obrany, který je formulován tak, aby role, mise a potenciál britských ozbrojených sil mohly být přizpůsobeny nové strategické realitě. Program by měl být řízen britskou zahraniční politikou, která nejprve vyhodnotí závazky a zájmy Británie v zahraničí, a následně určí, jak mají být ozbrojené síly vybaveny a používány, aby tyto závazky a cíle mohly plnit.

Program SDR byl koncipován jako dlouhodobá revize, která má, slovy ministra obrany George Robertsona, „dát ozbrojeným silám souvislou a stabilní plánovací základnu až do příštího století“. Také má dbát na to, „jak nejlépe využívat zdroje na obranu, včetně přínosu, kterým obranné úsilí přispívá tzv. širší ekonomice“ (tj. má racionalizovat obranné výdaje a podmínky pro zadávání a vyhodnocování akvizičních veřejných zakázek).

Je třeba zdůraznit, že přehodnocení strategických priorit by mělo být řízeno zahraniční politikou, ne ministerstvem financí, proto ministr obrany navrhl dříve nebyvalou, velice úzkou spolupráci mezi ministerstvem obrany a ministerstvem zahraničí a Commonwealthu.

Program SDR je nezbytností, kterou si vynucuje stále se měnící povaha bezpečnostních úkolů. Bezprostřední ohrožení globální války sice pominulo, ale vznikla řada regionálních a etnických konfliktů. Válka v zálivu, v bývalé Jugoslávii, Rwandě, v oblasti Velkých jezer, to je jen několik příkladů z nedávné doby. Existují i další ohrožení světové bezpečnosti, stability, prosperity: ničení životního prostředí, rozšiřování zbraní hromadného ničení, vzrůst etnického nacionalismu, mezinárodní terorismus, zločinnost, pašování narkotik a lidí.

Zahraniční politika by měla především „posilovat britskou bezpečnost podporou mezinárodní stability a podporou silných aliancí“ (Robin Cook, ministr zahraničních věcí). Prvořadým cílem britských ozbrojených sil je potom ochrana občanů spojeného království a třinácti zámořských závislých území, účast na kolektivních akcích podle Charty OSN.

Jako jeden z pěti stálých členů Rady bezpečnosti má Británie možnost využívat svého globálního vlivu, avšak s tímto silným mocenským postavením přichází i povinnost převzít při vzniku mezinárodní krize vedení.

Bylo již mnohokrát opakováno, bezprostřední ohrožení ze strany bývalého Sovětského svazu nehrozí, nicméně britské ozbrojené musí být připraveny, aby v případě potřeby chránily svá zámořská území (např. Falklandy), či intervenovat v době krize (jako na Montserratu v Malých Antilách). Od Británie se také očekává, že poskytne své ozbrojené síly v období nestability (jako během války v Perském zálivu), či může být požádána, aby její jednotky plnily některé úkoly NATO respektive OSN (např. v Bosně). Vzhledem k současnému regionálnímu a etnickému napětí se dá očekávat, že podobné úkoly pravděpodobně narostou.

Mimo to britská armáda udržuje své jednotky na Rýně a angažuje se v Severním Irsku (asi 17 000 osob). Ve zcela nedávné době bylo nasazeno celkem na 35 tisíc osob vojenského personálu, a to nejen v Bosně či Severním Irsku, ale také v Perském zálivu, na Falklandech, Gibraltar, západní Africe a západní Indii, včetně zasazení velkých námořních sil ve válce v Perském zálivu. Předpokládá se, že mimo obvyklé vojenské povinnosti budou ozbrojené síly plnit i určité úkoly v boji s terorismem.

Jedním z hlavních cílů britské zahraniční politiky vždy bylo posilovat Evropskou unii. A závazek podporovat společné akce při udržování mezinárodní stability - případ od případu - bude opět vyžadovat schopnost zasadit britské ozbrojené síly, a to ve finančně drahém a náročném mezinárodním prostředí.

Dalším potenciálním úkolem bezpečnostní politiky je účast Británie v mírových operacích: na Středním a Dálném východě, např. v Iráku (o britskou přítomnost v Suezu není zájem). Také oblasti Zakavkazka a části střední Asie a Afriky jsou nestabilní, v Evropě, mimo Balkán, existují napjaté vztahy mezi Řeckem a Tureckem a komunitami na Kypru. A mezinárodní společenství, včetně Británie, může být kdykoli požádáno, aby se zúčastnilo mírových operací, a tak pomohlo zabránit rozšiřování genocidy.

Británii tedy v nejbližší době očekávají rozsáhlé bezpečnostní závazky a úkoly. Ty povedou k nárůstu výdajů na obranu, které byly v posledních letech plánovitě kráceny. Je ale nutné, aby britské ozbrojené síly byly v takovém stavu, aby i ekonomicky vyhovovaly bezpečnostním a obranným potřebám.

Co se týče ZEU, labouristická strana podporuje v souladu s amsterodamskou dohodou rozšířenou roli ZEU jako evropského pilíře NATO. Západoevropská unie má být budována se zřetelem na posilování evropských bezpečnostní struktur, aby mohla napomáhat rozvoji tzv. evropské bezpečnostní a obranné identity (European Security and Defence Identity, ESDI). ZEU má tu na jedné straně výhodu, že v podstatě spojuje EU a NATO. Z druhé strany byla rozšířená koncepce ZEU posílána berlínským usnesením Rady NATO v červnu 1996 o ESDI a rozhodnutím o budování tzv. kombinovaných společných sil zvláštního určení (Combined Joint Task Forces, CJTF). Jde o to, že NATO by mělo poskytovat ZEU ozbrojené síly - „oddělitelné, ale ne oddělené“, aby ZEU mohla plnit tzv. petersburské úkoly. Jejich rozsah zahrnuje humanitární a záchranné úkoly, mírové úkoly, úkoly ozbrojených sil v mírových operacích, včetně úkolů podle čl. J.7.2 amsterodamské dohody (která v říjnu 1997 nahradila maastrichtskou dohodu). Role ZEU při takových úkolech (na pokyn EU, se souhlasem NATO) je zakotvena v amsterodamské dohodě (čl. J.7.).

Je zřejmé, že Spojené státy by raději dříve než později stáhly své jednotky z Bosny. Jejich podpora rozšířené roli ZEU signalizuje, že by USA chtěly, aby větší část nákladů v bezpečnostní sféře nesly evropské státy. Je pravděpodobné, že Američané budou stále více tlačit na to, aby evropské bezpečnostní krize byly řešeny hlavně evropskými zbraněmi.

Ať již bude budoucnost ZEU jakákoli, NATO a ZEU budou spolu v nadcházejících letech stále těsněji spolupracovat, a to nejen v oblasti plánování politiky, ale i v oblasti výzbroje a vyzbrojování. Již dnes existuje v západní Evropě skupina pro koordinaci vyzbrojování (Western European Armaments Group, WEAG), a organizace pro vyzbrojování (Western European Armaments Organization, WEAO). Vítaným krokem byl vznik společné organizace pro zbrojní spolupráci (Joint Organization for Arms Co-operation, JOAC-OCCAR) jejímiž členy se staly Británie, Německo, Francie a Itálie.

Se snížením pravděpodobnosti vzniku velké celosvětové války, se ozbrojené síly musí připravovat na velké množství „malých válek“ a regionálních konfliktů. To spolu se vzrůstajícím zájmem OSN a OBSE (a možná i ZEU) o mírové a humanitární operace, vytváří potřebu soběstačných jednotek rychlé reakce. Jejich existence je spjata s koncepcí jednotek CJTF, které by měly operovat pod vedením ZEU. Británie podporuje budování sboru rychlé reakce (Allied Rapid Reaction Corps, ARRC). Rychlé zasazení ozbrojených sil za podpory letectva je možná mnohem důležitější než skutečný počet zasazených jednotek.

Je třeba poznamenat, že operace Pouštní bouře ukázala nejen nutnost udržovat ofenzivní tankové kapacity, ale též ukázala jak jsou Británie a ostatní evropské země nepřipraveny vést omezené ozbrojené konflikty. Výhledově je nutné, aby britské a ostatní ozbrojené síly vybudovaly kapacity pro vlastní strategickou přepravu a průzkumné družice, nezávislé na amerických zařízeních. ZEU již vyvinula vlastní satelitní kapacity na své základně v Torrejonu.

Britskou oficiální podporu zasluhují programy spolupráce při vývoji nových zbraní, jako např. vývoj velkokapacitního letadla budoucnosti (future large aircraft, FFLA), na kterém se podílí britská firma Aerospace, francouzská Aerospatiale, italská Alenia, španělská CASA, německý Daimler-Benz Aerospace a turecká TAI. Dalším mezinárodním projektem, na kterém se účastní zahraniční firmy (Aerospace, DASA, Alenia a CASA), je program evropského stíhacího letounu Eurofighter 2000, jenž má poskytnout Británii letoun příští generace. Společně s Itálií je vyvíjen bitevní vrtulník AH 101. V této souvislosti je třeba doporučit, aby si britské vojenské námořnictvo zachovalo své letadlové lodi: mohly by poskytovat letectvo při mírových operacích, kdy pozemní základny nebudou bezpečné.

Západoevropská unie plánuje společné vojenské manévry se státy EU, proto bude vzrůstat důležitost interoperability a harmonizace výzbroje a výstroje. Ostatně evropské země již vojensky spolupracují ve formacích jako je Euromarfor a Eurocorps.

Vojenské výdaje v Británii se snížily z 5,3 HNP v r. 1984 na 2,8 % v r. 1997 a podle současných předpokladů se mají snížit ještě na 2,6 %. Podobně se snížily počty v letech

1979-97 o jednu třetinu, tj. o více než 100 000 osob, přitom pozemní vojsko má o 5000 osob méně než jsou výcvikové požadavky. Pracovní místa v obranném sektoru se v Británii snížila téměř na polovinu, z 740 000 v r. 1980 na 360 000 v r. 1994.

Aby byl utlumen efekt snižování nákladů na armádu a další racionalizace britského obranného sektoru, byla vytvořena tzv. **Britská obranná diverzifikační agentura** (British Defence Diversification Agency). Pokud vzniknou v důsledku změn v obstarávání zbrojního materiálu nadbytečné kapacity, říká program labouristické strany, dovednosti dělníků musí být využity jinde, buď v jiném odvětví obranného průmyslu či v civilním sektoru. Program Evropské unie KONVERT, jenž je používán na pomoc oblastem, které byly postiženy omezováním vojenského sektoru, přinesl Británii částku 13,5 milionu liber (KONVERT I), a potom ještě dalších 90 mil. liber na základě programu KONVERT II. Tyto programy pomáhají Británii převést zbrojní výrobu na civilní produkci, hledat nové trhy a měnit výrobní plány.

Labouristický program zavazuje stranu k podpoře silného britského obranného průmyslu, který je strategickou částí britské průmyslové základny a obranného potenciálu země. Labouristé uznávají, že **britský obranný průmysl je integrální součástí britské průmyslové základny**, a životně důležitou součástí národní ekonomiky. Britské zbrojařské firmy mají renomé na celém světě. Jsou důležitým dodavatelem vysoce kvalitní výzbroje a výstroje pro ozbrojené síly Spojeného království. Ale i v evropském kontextu je strategicky a ekonomicky důležité, aby Evropa měla schopnost uspokojit většinu svých požadavků na obranná zařízení, aby byla schopná konkurovat zámořským dodavatelům, zejména Spojeným státům, kde působí takové kolosy jako Lockheed-Martin a Boeing-McDonnell Douglas.

Je třeba, aby byla vyloučena závislost na velkém americkém obranném sektoru. Američané dnes zásobují téměř polovinu světa dodávkami vojenského charakteru. Vyjádřeno slovy britského ministra obrany George Robertsona na zasedání zástupců britského zbrojního průmyslu (říjen 1997): „Evropský obranný a letecký průmysl se musí racionalizovat, nebo zahyne. ... V příštích měsících budu mluvit se svými evropskými partnery a pokusím se je přesvědčit, aby podporovali mou vizi konsolidovaného, konkurenceschopného soukromého sektoru evropského průmyslu.“

Potřeba větší spolupráce evropského vojenského průmyslu byla vyjádřena také v textu amsterdamské smlouvy, kde se uvádí, že bude podporována společná obranná politika, spolupráce při vyzbrojování (čl. J.7). Větší harmonizace a standardizace v oblasti obstarávání zbrojního materiálu také povede k vyšší integraci při mnohonárodních operacích vedených členy EU.

Aby byly co nejlépe zhodnoceny peníze pro armádu, inicioval ministr obrany metodu nazvanou „*smart procurement*“ (efektivní získávání zbrojního materiálu). Jednak budou zachovány ty nejlepší standardní metody získávání zbrojního materiálu ministerstva obrany, jednak na základě zkušeností firem soukromého i veřejného sektoru se eliminují zbytečně velké výdaje. Tímto způsobem budou vyloučeny smlouvy, podle kterých se k ceně výrobku nebo práce připočítává vedle skutečných nákladů i přiměřený zisk. Metoda *smart procurement* také předpokládá zlepšení spolupráce mezi spojenci.

Hrozba ze strany bývalého Sovětského svazu zmizela, ale budoucnost zůstává stále nejistá. I když se Ruská federace dnes ubírá demokratickým směrem, je stále nepředvídatelná. Musíme doufat, že Rusko půjde i nadále po cestě demokratických a

ekonomických reforem, bude stavět na nové skupině G 8 (nejvyšší představitelé industrializovaných zemí) a Stálé radě NATO-Rusko. Nová labouristická vláda chce, aby byl svět mnohem bezpečnějším, a proto bude pracovat pro ratifikaci smlouvy Start II, realizaci konvence o chemických zbraních a konvence o biologických zbraních.

Británie bude podporovat celosvětový zákaz pozemních min, zavedení evropského kodexu obchodu se zbraněmi a celosvětové omezování jaderných zbraní. Dalším cílem je dosáhnout takové stability v mezinárodních vztazích, kdy bude možné, aby se do popředí pozornosti dostalo celosvětové jaderné odzbrojení. Program SDR proto reviduje všechny aspekty britské jaderné obrany, včetně příštích možných požadavků na raketové hlavice, aby správně odrážely měnící se strategické podmínky. „Jestliže okolnosti při zachování efektivního odstrašení umožní provést změny v jaderné obraně, provedeme je,“ řekl ministr obrany.

Možné varianty změn zahrnují omezení námořních balistických řízených střel Trident, které nebudou mít víc jaderných hlavic než střely Polaris, až po zněnu 24hodinové pohotovosti tridentů v Atlantiku.

Ministr obrany George Robertson je velkým stoupencem koncepce „obraně diplomacie“, která má posilovat zvyšující se osobní vojenské kontakty a výměny mezi bývalými protivníky, komunikaci a vzájemné porozumění.

Zatímco globální konflikt zůstává nemyslitelný, není pochyb o tom, že britské ozbrojené síly musí být schopny rychlého zasazení do konfliktů vysoké intenzity, dokonce i s mírovými úkoly. Proto i když vzniká určitá možnost převést některé málo užívané či vůbec neužívané základny do zálohy, neexistují žádné záruky, že britské jednotky nebudou znovu povolány, aby se zúčastnily bojových akcí, třeba takových jakou byla válka v Perském zálivu. Role ZEU jako severoatlantického pilíře se totiž stále vyvíjí.

* * *

Ke splnění těchto úkolů a vzrůstajících požadavků OSN a OBSE na mezinárodní mírové mise se britské ozbrojené síly budou muset přizpůsobit novým bezpečnostním požadavkům a rolím. Budou potřebovat všechny své profesionální rezervy, které musí být vybaveny a vystrojeny tak, aby je mohly se ctí plnit. Budou nutně potřebovat i efektivní obranný průmyslový sektor, působící na konkurenčním světovém trhu. A program přehodnocení strategických priorit dává Británii šanci plánovat potřeby obrany s předstihem pro 21. století, spíše než příští státní rozpočet, který v tomto ohledu mívá velké zpoždění.